

MODULLI TA'LIM ASOSIDA INTERFAOL METODLARDAN FOYDALANISHNING PEDAGOGIK SAMARADORLIGI

Abduvaliyeva Gulchexra Mamadjon qizi,
*Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),
University of Business and Science oliy ta'lim muassasasi
Maktabgacha ta'lim-Boshlang'ich ta'lim va sport faoliyati kafedrasi o'qituvchisi
Elektron pochta: gulchexraabduvaliyova@gmail.com*

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.18219779>

Annotatsiya: Mazkur maqolada boshlang'ich sinf o'qish darslarida modulli ta'lim asosida interfaol metodlardan foydalanishning pedagogik samaradorligi o'rganilgan. Tadqiqot jarayonida o'qish darslarini modulli asosda tashkil etishning didaktik imkoniyatlari tahlil qilinib, uning o'quvchilarning o'qish samaradorligi, bilish faolligi va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishdagi o'rni aniqlangan. Tajriba-sinov ishlari natijalari modulli ta'lim asosida tashkil etilgan darslarda o'quvchilarning matnni tushunish darajasi va o'qishga bo'lgan qiziqishi oshganini ko'rsatdi. Tadqiqot natijalari boshlang'ich ta'lim amaliyotida o'qish darslarini samarali tashkil etishda ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so'zlar: boshlang'ich ta'lim, o'qish darslari, modulli ta'lim, interfaol metodlar, pedagogik samaradorlik, o'qish kompetensiyasi.

Аннотация: В статье рассматривается педагогическая эффективность использования интерактивных методов на основе модульного обучения на уроках чтения в начальных классах. В ходе исследования проанализированы дидактические возможности модульного обучения и определено его влияние на повышение читательской грамотности, познавательной активности и развитие самостоятельного мышления учащихся. Результаты опытно-экспериментальной работы показали, что организация уроков чтения на основе модульного обучения способствует повышению уровня понимания текста и интереса учащихся к учебной деятельности. Полученные результаты имеют научно-практическое значение для совершенствования методики преподавания чтения в начальной школе.

Ключевые слова: начальное образование, уроки чтения, модульное обучение, интерактивные методы, педагогическая эффективность, читательская компетентность.

Abstract: This article examines the pedagogical effectiveness of using interactive methods based on modular learning in primary school reading lessons. The study analyzes the didactic potential of modular learning and determines its impact on improving students' reading efficiency, cognitive activity, and independent thinking skills. The results of the experimental research indicate that organizing reading lessons on the basis of modular learning significantly enhances students' text comprehension and motivation for learning. The findings of the study have scientific and practical significance for improving the effectiveness of reading instruction in primary education.

Keywords: primary education, reading lessons, modular learning, interactive methods, pedagogical effectiveness, reading competence.

Kirish. Bugungi globallashuv va raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim tizimi oldida turgan muhim vazifalardan biri — boshlang'ich ta'lim bosqichidayoq o'quvchilarda mustaqil fikrlash, matnni ongli o'qish, tahlil qilish hamda o'qish faoliyatiga nisbatan barqaror motivatsiyani shakllantirishdan iboratdir. Ayniqsa, boshlang'ich sinf o'qish darslari o'quvchilarning keyingi ta'lim bosqichlaridagi o'quv faoliyatining poydevorini

belgilab beruvchi muhim didaktik jarayon sifatida e'tirof etiladi. Shu bois, mazkur darslarni zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida tashkil etish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Ta'lim samaradorligini oshirishga qaratilgan zamonaviy yondashuvlar orasida modulli ta'lim alohida o'rin tutadi. Modulli ta'lim o'quv jarayonini mantiqiy jihatdan yakunlangan, maqsadga yo'naltirilgan va natijaga asoslangan modullar orqali tashkil etishga xizmat qiladi. Ushbu yondashuv o'quvchilarning individual imkoniyatlari va o'rganish sur'atlarini hisobga olish, mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish hamda bilimlarni bosqichma-bosqich egallash imkonini yaratadi. Ayniqsa, boshlang'ich sinf o'quvchilarining yosh va psixologik xususiyatlarini inobatga olgan holda modulli ta'limni o'qish darslariga tatbiq etish o'quv faoliyatining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

O'qish darslarida interfaol metodlardan foydalanish o'quvchilarning faolligini oshirish, ularni ta'lim jarayonining bevosita subyekti sifatida jalb etish, fikrlash va muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim pedagogik omil hisoblanadi. Interfaol metodlar orqali tashkil etilgan darslar jarayonida o'quvchilar matn mazmunini chuqurroq anglaydi, o'z fikrini erkin bayon etadi, guruhda ishlash va hamkorlikda muammo yechish tajribasini egallaydi. Shu jihatdan, interfaol metodlarni modulli ta'lim asosida uyg'unlashtirish o'qish darslarining didaktik imkoniyatlarini yanada kengaytiradi.

So'nggi yillarda pedagogika fanida modulli ta'lim va interfaol metodlardan foydalanish masalalariga bag'ishlangan tadqiqotlar soni ortib bormoqda. Biroq mavjud ilmiy izlanishlar tahlili shuni ko'rsatadiki, boshlang'ich sinf o'qish darslarida modulli ta'lim asosida interfaol metodlardan foydalanishning pedagogik samaradorligini kompleks va tizimli asosda o'rganishga yetarli e'tibor qaratilmagan. Ayniqsa, mazkur yondashuvning o'quvchilarning o'qish tezligi, matnni tushunish darajasi, o'qishga bo'lgan qiziqishi va o'quv faolligiga ta'siri ilmiy jihatdan yetarlicha asoslab berilmagan. Shu munosabat bilan, boshlang'ich sinf o'qish darslarida modulli ta'lim asosida interfaol metodlardan foydalanishning pedagogik samaradorligini aniqlash, ushbu jarayonni tashkil etishning ilmiy-metodik asoslarini ishlab chiqish hamda amaliyotga tatbiq etish dolzarb ilmiy-pedagogik muammo sifatida namoyon bo'lmoqda. Mazkur maqola aynan ushbu masalalarni yoritishga, o'qish darslari samaradorligini oshirishga qaratilgan zamonaviy yondashuvlarning nazariy va amaliy jihatlarini tahlil qilishga bag'ishlanadi.

Adabiyotlar tahlili. Zamonaviy ta'lim tizimida boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish savodxonligini oshirish, ularning mustaqil fikrlashi va matnni ongli o'zlashtirish ko'nikmalarini shakllantirish ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi. Ushbu jarayonda modulli ta'lim asosida interfaol metodlardan foydalanish pedagogik samaradorlikni ta'minlovchi muhim omil sifatida e'tirof etilmoqda [1].

Ilmiy-pedagogik adabiyotlarda **modulli ta'lim** o'quv jarayonini mantiqiy jihatdan yakunlangan, mustaqil o'zlashtiriladigan o'quv bloklari asosida tashkil etish texnologiyasi

sifatida talqin etiladi. J. Rassel va B. Goldshmidtlarning tadqiqotlarida modulli ta'lim o'quvchilarning individual o'rganish sur'ati va ehtiyojlarini hisobga olish, o'z-o'zini nazorat qilish hamda refleksiv fikrlashni rivojlantirishga xizmat qilishi ilmiy jihatdan asoslab berilgan [2]. M. Klarin modulli ta'limni shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalarining muhim ko'rinishi sifatida baholab, uning ta'lim samaradorligini oshirishdagi ahamiyatini ta'kidlaydi [3].

Mahalliy olimlar tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda modulli ta'limning boshlang'ich ta'lim jarayoniga moslashuvchanligi va samaradorligi keng yoritilgan. Jumladan, N. Muslimov va R. Jo'rayevlarning ilmiy ishlarida modulli yondashuv asosida tashkil etilgan darslar o'quvchilarning bilimlarni tizimli egallashi, o'quv faoliyatiga bo'lgan qiziqishi hamda o'quv motivatsiyasini oshirishi qayd etilgan [4]. Sh. Abdullayeva modulli ta'limni o'qish darslariga tatbiq etish orqali o'quvchilarning matn bilan ishlash kompetensiyalarini rivojlantirish mumkinligini asoslab beradi [5]. Boshlang'ich sinf o'qish darslarida **interfaol metodlardan** foydalanish masalasi ham pedagogik tadqiqotlarda muhim o'rin egallaydi. L. S. Vygotskiyning ijtimoiy-madaniy rivojlanish nazariyasiga ko'ra, o'quvchining bilish faoliyati ijtimoiy muloqot jarayonida shakllanadi, bu esa interfaol metodlarning metodologik asosini tashkil etadi [6]. J. Dyui va R. Slavin tadqiqotlarida interfaol metodlar o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlash, hamkorlikda o'rganish muhitini yaratish va bilimlarni amaliy faoliyat orqali egallashga xizmat qilishi ko'rsatib berilgan [7].

Modulli ta'lim va interfaol metodlarning integratsiyasi masalasiga bag'ishlangan tadqiqotlarda ushbu yondashuv o'qish darslari samaradorligini oshiruvchi kompleks pedagogik tizim sifatida talqin etiladi. B. Xodjaye va S. Tursunovlarning ilmiy ishlarida modulli tuzilma asosida tashkil etilgan o'qish darslarida interfaol metodlardan tizimli foydalanish o'quvchilarning o'qish tezligi, mazmunni anglash darajasi hamda nutqiy faolligini oshirishga ijobiy ta'sir ko'rsatishi qayd etilgan [9]. Shunday qilib, tahlil qilingan ilmiy manbalar boshlang'ich sinf o'qish darslarida modulli ta'lim asosida interfaol metodlardan foydalanishning nazariy va amaliy jihatlari yetarli darajada yoritilganini ko'rsatadi. Biroq ushbu yondashuvning pedagogik samaradorligini tajriba-sinov asosida aniqlash, natijalarni miqdoriy va sifat ko'rsatkichlar orqali baholash masalalari hali ham dolzarb bo'lib qolmoqda. Mazkur holat ushbu tadqiqotning dolzarbligini belgilaydi.

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur tadqiqot boshlang'ich sinf o'qish darslarida modulli ta'lim asosida interfaol metodlardan foydalanishning pedagogik samaradorligini aniqlashga qaratilgan bo'lib, unda tizimli, kompetensiyaviy va shaxsga yo'naltirilgan yondashuvlar metodologik asos sifatida qabul qilindi. Tadqiqot jarayonida nazariy va empirik metodlarning uyg'unligi ta'minlandi.

Tadqiqot natijalari va ularning tahlili. Mazkur tadqiqot natijalari boshlang'ich sinf o'qish darslarida modulli ta'lim asosida interfaol metodlardan foydalanish

o'quvchilarning o'qish samaradorligini oshirishda yuqori pedagogik samaradorlikka ega ekanligini ko'rsatdi. Tajriba-sinov jarayonida olingan ma'lumotlar tizimli va qiyosiy tahlil qilindi. Boshlang'ich diagnostika natijalari tajriba va nazorat guruhlaridagi o'quvchilarning o'qish tezligi, matn mazmunini anglash hamda savollarga javob berish ko'rsatkichlari bo'yicha sezilarli farq mavjud emasligini aniqladi. Ushbu holat tajriba dizaynining metodik jihatdan to'g'ri tashkil etilganini va natijalarni obyektiv baholash imkonini yaratganini tasdiqlaydi [10]. Shakllantiruvchi bosqichda tajriba guruhida o'qish darslari modulli tuzilma asosida tashkil etilib, interfaol metodlardan tizimli foydalanildi. Har bir modul motivatsion, faoliyatli va refleksiv bosqichlarni o'z ichiga oldi. Natijada o'quvchilarning dars jarayonidagi faolligi, matn bilan ishlash ko'nikmalari hamda mustaqil fikrlash darajasi sezilarli darajada oshdi [11]. Pedagogik kuzatuvlar interfaol metodlarning o'quvchilarda matn mazmunini chuqur anglash va mantiqiy xulosa chiqarish ko'nikmalarini shakllantirishini ko'rsatdi [12]. Yakuniy nazorat bosqichi natijalariga ko'ra, tajriba guruhida o'qish samaradorligi ko'rsatkichlari statistik jihatdan ishonchli darajada yaxshilandi. O'qish tezligi, matn mazmunini anglash va tahliliy fikrlash ko'nikmalarida sezilarli o'sish qayd etildi. Nazorat guruhida esa ushbu ko'rsatkichlarda nisbatan past o'sish kuzatildi [13]. Bu holat modulli ta'lim asosida interfaol metodlardan foydalanish an'anaviy yondashuvga nisbatan yuqori samaradorlikka ega ekanligini tasdiqlaydi. Olingan natijalar L.S. Vygotskiyning ijtimoiy muloqot va hamkorlikda o'rganish orqali bilish faoliyati rivojlanishi haqidagi nazariy qarashlari bilan mos keladi [14]. Shuningdek, tadqiqot natijalari interfaol va shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalarining samaradorligi bo'yicha olib borilgan ilmiy tadqiqotlar xulosalarini tasdiqlaydi [15]. Modulli va interfaol yondashuvning integratsiyasi o'qish darslarida tizimlilik, izchillik va refleksivlikni ta'minlab, o'quvchilarning o'quv faoliyatini faollashtirishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari boshlang'ich sinf o'qish darslarida modulli ta'lim asosida interfaol metodlardan foydalanish o'quvchilarning o'qish samaradorligini oshirishda samarali pedagogik mexanizm ekanligini ilmiy jihatdan asoslab berdi.

Xulosa. Mazkur tadqiqot boshlang'ich sinf o'qish darslarida modulli ta'lim asosida interfaol metodlardan foydalanishning pedagogik samaradorligini aniqlashga qaratildi. Tadqiqot jarayonida o'qish darslarini modulli asosda tashkil etish o'quv jarayonining izchilligi va tizimlilikini ta'minlashi, o'quvchilarning bilish faolligini oshirishi hamda o'qish faoliyatiga bo'lgan qiziqishini kuchaytirishi ilmiy asoslandi. O'tkazilgan tajriba-sinov ishlari natijalari modulli ta'lim asosida interfaol metodlardan foydalanilgan darslarda o'quvchilarning matnni tushunish darajasi, ifodali o'qish ko'nikmalari, mustaqil fikrlash va nutqiy faolligi sezilarli darajada oshganini ko'rsatdi. Mazkur yondashuv o'quvchilarning bilimlarni ongli o'zlashtirishiga, ularni amaliy faoliyatda qo'llay olishiga hamda hamkorlikda ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishga ijobiy ta'sir ko'rsatdi.

Shuningdek, modulli ta'lim sharoitida interfaol metodlardan foydalanish o'qituvchining pedagogik faoliyatini samarali rejalashtirish, dars jarayonida individual va differensial yondashuvni amalga oshirish hamda o'quvchilarning o'z-o'zini nazorat qilish va baholash ko'nikmalarini shakllantirish imkonini berdi. Bu holat boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'qish kompetensiyalarini barqaror rivojlantirishda muhim pedagogik omil hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Muslimov N.A. Pedagogik texnologiyalar asoslari. – Toshkent: Fan, 2018.
2. Russell J. Modular Instruction: A Review of the Literature. – New York, 2015.
3. Klarin M.V. Innovatsion ta'lim texnologiyalari. – Moskva: Pedagogika, 2019.
4. Jo'rayev R.X. Ta'lim jarayonini modernizatsiyalash. – Toshkent, 2020.
5. Abdullayeva Sh.M. Boshlang'ich ta'limda modulli yondashuv. – Toshkent, 2021.
6. Vygotskiy L.S. Tafakkur va nutq. – Moskva, 2017.
7. Slavin R. Educational Psychology: Theory and Practice. – Boston, 2018.
8. Sharipova D.K. O'qish darslarida interfaol metodlardan foydalanish. – Toshkent, 2022.
9. Xodjayev B., Tursunov S. Boshlang'ich ta'limda zamonaviy metodlar. – Toshkent, 2023.
10. Campbell D., Stanley J. Experimental and Quasi-Experimental Designs for Research. – Boston, 2016.
11. Sharipova D.K. Interfaol metodlar asosida o'qitish. – Toshkent, 2022.
12. Jo'rayev R.X. Pedagogik tadqiqot metodologiyasi. – Toshkent, 2021.
13. PIRLS 2021 Assessment Framework. – IEA, 2021.
14. Vygotskiy L.S. Tafakkur va nutq. – Moskva, 2017.
15. Slavin R. Educational Psychology: Theory and Practice. – Boston, 2018.

Ajiniyaz atindagi
NOKIS MAMLEKETLIK
PEDAGOGIKALIQ INSTITUTI
N M P I
1934